

kroz prošlost sve do danas naseljavaju i Hrvati. Vrijednost ovoga zbornika jest u tome što su, osim dosad poznatih podataka i činjenica obrađenih suvremenom znanstvenom metodologijom, u njemu objavljena i istraživanja na dosad neobjavljenim izvorima te su znanstvenici i na taj način pridonijeli boljem upoznavanju zajedničke i uzajamne povijesti dvaju naroda (hrvatskog i crnogorskog).

Zrinka Novak

Zrínyi Miklós élete és öröksége. A 2008. november 7–8-án Zrínyi Miklós születésének 500. évfordulója alkalmából Szigetváron rendezett konferencia előadásainak szerkesztett szövege [Život i baština Nikole Zrinskog. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Sigetu 7.–8. studenoga 2008. povodom 500. obljetnice njegova rođenja], ur. Varga Zoltán, Szigetvári Várbaráti Kör, Szigetvár 2010., 115 str.

U izdanju Kruga prijatelja grada Sigeta (*Szigetvári Várbaráti Kör*) izašao je pod gornjim naslovom 2010. g. zbornik radova o Nikoli Zrinskom. Autori priloga su mađarski i hrvatski povjesničari, povjesničari književnosti, povjesničari umjetnosti, a u zborniku je objavljeno osam radova na mađarskom jeziku.

Zbornik o Nikoli Zrinskom započinje predgovorom (*Előszó*) (3), koji je napisao glavni urednik Zoltán Varga, a u kojem objašnjava da su radovi objedinjeni u tom zborniku produkt istraživanja s mađarske i hrvatske strane jer obitelj Zrinski ima važnost u historiografiji oba naroda.

Adalékok a Zrínyi család felemelkedéséhez. A Karlovics-örökség [Prilozi podizanju obitelji Zrinski. Baština Karlovića] (4-27) rad je Szabolcsa Varge. U uvodu autor daje kratak pregled mađarske i hrvatske historiografije, pa potom navodi kako će u radu biti više riječi o faktorima koji su utjecali na podizanje obitelji Zrinski, a posebice naglašava obiteljske poveznice s obitelji Karlović jer je obiteljska baština Ivana Karlovića bila važna za uspon obitelji Nikole Zrinskog. Upravo zbog toga razmatra kratku povijest obitelji, pa stavlja naglasak na bračni ugovor iz 1509. godine. Potom ističe jednog od važnijih predstavnika obitelji, Ivana Karlovića, s time da najprije promatra njegov životni put između 1509. i 1521., a potom njegovu bansku djelatnost (1521.–1531.). Razmatra i sudbinu posjeda obitelji.

A Szigetvári Zrínyi Miklós a Magyar Királyság és Habsburg Monarchia arisztokráciájában [Nikola Zrinski Sigetski unutar aristokracije Ugarskog Kraljevstva i Habsburške Monarhije] (28-47) rad je Géze Pállfyja. U radu se kroz više potpoglavlja (*Država Svetog Stjepana u Habsburškoj Monarhiji: jaka centralizacija i jaki staleži, Habsburška Monarhija – prožeta krolju: nadnacionalna aristokracija naroda Srednje Europe, aristokracija različite odanosti i identiteta, Sigetski junak u službama bečkog dvora i ugarskih staleža. Nikola Zrinski u aristokraciji kraljevstva i Habsburške Monarhije*) prikazuju ambivalentni odnosi centralističke politike bečkog dvora i ugarskih staleža te potom ta podvojenost i podijeljenost odanosti prikazuje na političkoj karijeri samog Nikole Zrinskog.

József Bessenyei autor je rada pod naslovom *Zrínyi Miklós politikai szereplése a Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd közötti küzdelmek idején* [Politička uloga Nikole Zrinskog za vrijeme borbi između Ivana Zapolje i Ferdinanda Habsburškog] (48-55). Razdoblje od Mohačke bitke do 1541. bilo je važno u karijeri i životnom putu Nikole Zrinskog. Njegova samostalna politička karijera bila je moguća tek nakon smrti njegova oca 1534. godine, kada Nikola dolazi na čelo uže obitelji od četvero braće (najstariji Mihovil izgubio je život na Mohačkom polju). Ni-

kolin brat Ivan, koji je potom izgubio život 1541. g. kod Vinodola, želio je doći na čelo obitelji, a dvije sestre, Margeretu i Jelenu, povezali su sa slavonskim magnatima (prva je bila udana za Franju Tahija, a druga za Ivana Alapića). Veći je naglasak na ulozi obitelji Zrinski u slučaju ubojstva Ivan Katzianera, habsburškog generala. Naime, Katzianer je iskoristio trenutak nesigurnosti, pa je nagovarao hrvatske plemiće da se pridruže Zapoljinoj stranci jer će tada Osmanlije otići s njihova terena. Navodi da je Nikola Zrinski dobio Kostajnicu kao kraljevsku nagradu za ubojstvo Katzianera.

Hrvoje Petrić u članku *Zrínyi Miklós horvát-szlavón báni tevékenysége (1542–1556) – Különös tekintettel a Dánantúlra* [Djelatnost Nikole Zrinskoga kao hrvatsko-slavonskog bana s posebnim naglaskom na Podunavlje] (56-63) donosi pregled posjedovnog širenja obitelji Zrinski, bračnu strategiju, vojne aktivnosti i ekonomski status u razdoblju kada se na čelu obitelji nalazio Nikola Zrinski Sigetski. Autor stavlja naglasak na njegove aktivnosti za vrijeme banovanja, čime ukazuje na značenje stjecanja banske časti kao katalizatora uzdizanja Zrinskih u rang najvišeg sloja plemstva Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Isto tako navodi političke i vojne aktivnosti samog Nikole Zrinskog i njegovu važnost te utjecaj u formiranju obrane slavonskih i prekodunavskih posjeda od osmanlijskih napada.

György Frankovics u radu *Zrínyi Miklós szerelmei a horvát, szerb és a bosnyák népköltészetben* [Ljubavi Nikole Zrinskog u hrvatskom, srpskom i bosanskom narodnom pjesništvu] (64-72) analizira odjek koji je lik Nikole Zrinskoga imao u narodnoj poeziji na južnoslavenskim jezicima. Analizirajući pjesme (*Zrínyi bán, Zrínyi bán a tömlöcben, Zrínyi bán és a dunai leányzó* i dr.), zaključuje kako su lik i djelo Nikole Zrinskog prisutni u narodnoj poeziji spomenutih jezika kroz prizmu opisa njegovih postignuća na viteškom i romantičnom planu.

Gábor Tüskés u članku *A szigeti Zrínyi Miklós ikonográfiájához* [Prema ikonografiji Nikole Zrinskog Sigetskog] (73-93) prikazuje razvoj likovnih prikaza Nikole Zrinskog u umjetnosti od 16. do 18. stoljeća. Analizirajući razne njegove slike, grafike i portrete, ističe kako je uloga Nikole Zrinskog izrazito važna u onovremenoj ikonografiji s obzirom na to da je nakon sigetske bitke on postao prvi mađarski junak čiji su portreti i grafike bili poznati Europi. Autor analizira i likovne prikaze Nikole Zrinskoga u 19. i 20. stoljeću, pri čemu ističe njegovu ulogu u isticanju i slavljenju mađarske prošlosti kao nacionalno prepoznatljive figure domoljubnog junaštva.

Sličnom tematikom bavi se i Gabriella Szvoboda Dománysky u članku *Zrínyi képe* [Slika Zrinskog] (94-104). Analizirajući opus Petera Kraffta (slikara 19. stoljeća i profesora na bečkoj akademiji), autorica se usredotočuje na njegov romantičarski prikaz proboja Nikole Zrinskoga iz Sigeta koji je postao temeljnim ikonografskim prikazom njegove junačke smrti. Ujedno se slika umjetnički valorizira u sklopu Krafftova opusa.

Posljednji rad u zborniku *Szigetvári Zrínyi Miklós a magyar katonai hagyományokban* [Nikola Zrinski Sigetski u mađarskoj vojnoj tradiciji] (105-114) potpisuje Tamas Csikány. Analizirajući razne plakate vojničke provenijencije koji prikazuju Nikolu Zrinskog i navodeći primjere ratnih plovila i oklopnih sredstava kojima je mađarska vojna industrija davala nazive po slavnom sigetskom junaku, ukazuje na ulogu Nikole Zrinskoga kao simbola upornosti, nepobjedivosti i vojne čvrstine koja je prodrla u sve pore mađarskog društva, pa tako i u vojnu sferu.

Nakraju možemo zaključiti da je ovaj zbornik izvrstan pokazatelj aktivnosti i aktualnosti relevantne mađarske historiografije. Zbornik je isto tako i svojevrsna znanstvena poveznica među hrvatskim i mađarskim povjesničarima jer je posvećen zajedničkoj ličnosti i junaku 16.

stoljeća – Nikoli Zrinskom. S druge strane, treba se ipak ukazati i na obostranu jezičnu barijeru koja je u pogledu ovog zbornika očita te kako, nažalost, nije čak ni smanjena postojanjem sažetaka na nekom od svjetskih jezika. Bez obzira na navedene poteškoće i prepreke, ovaj zbornik treba promatrati kao vrijedan doprinos, kako mađarskoj, tako i hrvatskoj, historiografiji jer će svakom znanstveniku zainteresiranom za ovdje proučavano razdoblje i ličnosti dati pogled s mađarske strane na važne događaje, kako mađarske, tako i hrvatske, povijesti.

Damir Karbić, Vedran Klaužer i Suzana Miljan

Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve: Zbornik radova sa znanstvenog skupa o 1700. obljetnici mučeništva sv. Stošije (Anastazije), Zadar, 16.–18. studenoga 2004., svezak I. (Od ranokršćanskog razdoblja do pada Mletačke Republike), uredio Livio Marijan, Zadarska nadbiskupija – Sveučilište u Zadru, Zadar 2009., 448 str.

Zbornik radova *Sedamnaest stoljeća zadarske Crkve* sadrži radove s istoimenog znanstvenoga znanstvenog skupa održanog u povodu 1700. obljetnice mučeništva sv. Stošije (Anastazije) na Sveučilištu u Zadru, koji je priredila Zadarska nadbiskupija zajedno sa Sveučilištem u Zadru. U ovom, prvom, svesku objavljeno je osamnaest radova koji obuhvaćaju povijesno razdoblje od početaka kršćanstva na zadarskom području do pada Mletačke Republike 1797. godine.

Zbornik započinje uvodnom riječju (5-7) tadašnjeg (sada blagopokojnog) zadarskog nadbiskupa msgr. Ivana Prende. U uvodnoj riječi msgr. Prenda govori o sedamnaest stoljeća dugoj tradiciji Zadarske biskupije, odnosno nadbiskupije, o njezinu geografskom položaju, njezinim župama i o današnjem broju vjernika. Nadalje, kao važan detalj ističe pravni položaj nadbiskupije (napose nakon Prvog i Drugog svjetskog rata). Naglašava i velika razaranja za vrijeme Domovinskog rata, povratak vjernika te obnovu porušenih župnih crkava.

Znanstveni dio zbornika započinje radom Nenada Cambija *Počeci kršćanstva u Dalmaciji s posebnim obzirom na Jader* (9-24). U radu se govori o samim počecima kršćanstva u Dalmaciji koje se, posredovanjem Pavla, širilo Dalmacijom kao i po ostalim dijelovima Rimskog Carstva. Glede antičkog Jadera, podataka o kršćanstvu u gradu prije ranoga 4. stoljeća nema, ali je nesumnjivo da se kršćanstvo snažno razvilo i brzo prevladalo te je zadržalo kontinuitet.

Tekst Radoslava Katičića nosi naslov *Zadarska Crkva od kršćanske antike do osnivanja nadbiskupije 1154.* (25-43) u kojem se govori o kršćanskim počecima Zadra i temeljima njegove crkve. O tome nema sačuvanih podataka, ali ipak se naglašava da postoje nepovezane i nepouzdanije vijesti o zadarskoj Crkvi u kasnoj antici, a prvi pouzdani podatci dolaze iz srednjovjekovnih izvora karolinškog doba. Potom se pokušava dati cjelovita slika o povijesti zadarske Crkve, bez koje nema pravovaljanog razumijevanja povijesti grada Zadra.

Sljedeći rad potpisuje Zvezdan Strik, a nosi naslov *Sinode zadarske Crkve u svjetlu povijesnih vrela* (45-104). Raspravlja se o počecima kršćanske zajednice u Jaderu i o počecima sinodalnih zasjedanja na kojima prisustvuju jadertinski biskupi. Zatim se dolazi do problema promjene nacionalno-političke i kulturno-društvene slike dolaskom Avara i Hrvata, s kojima umire sinodalni život. Spominju se izvori za proučavanje zadarskih sinoda. Autor promatra zadarske sinode u kontekstu uloge Venecije u uspostavi metropolije i istražuje zadarske nadbiskupe koji su sazivali sinode do sredine 15. stoljeća.

Naslov rada Mladena Ančića jest *Zadarska biskupija u okviru splitske metropolije do 1154.* (105-130). Autor objašnjava političke i crkvene prilike na širem istočnojadranskom području